

die festivals, denken we maar aan de 'jamsession' van Radeis en andere internationale artiesten in het nachtprogramma van het festival van 1981. Achteraf gezien komen Schaamte én Kaai toch vanuit dezelfde bron, vormen die twee één verhaal, één traject.

Pauwels: Ik denk dat de sterkte van Schaamte was dat er een structuur aangeboden werd die niet de indruk gaf een structuur te zijn. Je mocht er bij manier van spreken 'in de zandbak zitten en spelen', maar je moest wel *goed* spelen. Er werd van je verwacht dat je je verantwoordelijkheid opnam tegenover je publiek en tegenover jezelf. Maar wat daarrond werd opgebouwd om de artistieke activiteit mogelijk te maken, te sturen en te richten, was niet zichtbaar. Hugo heeft aan ons geen gemakkelijke klanten gehad; door onze wispelturigheid moest hij regelmatig moeilijke beslissingen nemen. Dat probleem ken ik vandaag ook. Bij Victoria vechten we regelmatig tegen het cliché van 'we hadden toch afgesproken dat...' Je kan afspreken wat je gaat doen, maar een artiest moet in zijn parcours bochten kunnen nemen. Die bochten moet je beoordelen; je moet zoeken hoe ermee om te gaan. Het mooie aan Schaamte was dat je naast het gevoel van vrijheid ook het gevoel had begeleid te worden. Dat heeft mij beïnvloed en neem ik mee in de dingen die ik nu doe. Het is nu moeilijker om met dat soort vrijheid om te gaan omdat er nu wel geld op tafel ligt. Kunstenaars zijn sowieso opportunistisch: die willen hun ding doen en proberen het onderste uit de kan te halen om dat te realiseren. Hoe meer geld, hoe beter voor hen. Eén van mijn opdrachten is precies uit te zoeken hoe ik met dat verschil tussen droom en daad omga, hoe ik kan helpen hun ding te realiseren.

De Greef: De internationalisering was ons grootste geluk. Dààr hebben wij het geld gehaald, nl. via de verkoop van voorstellingen in het buitenland. We leefden van internationale tournees die soms slopend waren: ik zie Radeis nog terugkomen van drie weken Nederland... Maar ze kwamen wel met een pak geld terug. Intern hadden we een vrij uniek financieringssysteem voor de diverse projecten. Als Radeis ging spelen en dus geld binnenbracht, werd dat gebruikt voor het geheel van de organisatie, maar er werd wel nauwkeurig genoteerd van waar de inkomsten kwamen en wie de uitgaven deed. Om het simpel te stellen: van januari tot juni reisde bijvoorbeeld Radeis en bracht zijn uitkoopsommen binnen, terwijl Rosas repeteerde aan een nieuw project en dus geld opdeed; in de tweede helft van het jaar was het dan andersom. Met ander woorden: iedereen gebruikte het geld van de anderen, zonder het te geven aan de anderen.

Pauwels: We pre-financierden elkaanders projecten.

De Greef: Hierdoor konden we risico's nemen. Wie nog niks had gedaan en dus ook geen geld had, kon toch een productie maken. Door dat systeem konden we binnen de vereniging wat met geld jongleren. Had Radeis alleen gestaan, dan was het financieel veel moeilijker geweest. De belangrijkste periode van Schaamte is die geweest waarin we streng selecteerden met wie we wilden werken en met wie niet. Achteraf is dat een beetje verwaterd. Binnen de groepen (Needcompany, Rosas, enz.) wilden sommige leden eigen producties maken en dan had je de keuzemogelijkheid minder in de hand; je wist niet goed meer of je ja of nee moest zeggen. Had bijvoorbeeld Jan Lauwers het recht te beslissen of iemand van zijn groep een productie mocht maken? Ik zeg dat nu heel zwart-wit, maar we kwamen wel in een situatie waarin de helderheid van het project stilaan verdween. Daarom was ik ook blij met de fusie; de keuze om ja of nee te zeggen kwam toen bij het Kaaitheater te liggen.

Aan die strenge selectie verbind ik ook het belang van het streven naar een goede sfeer in de vereniging. Je moest als artiest bereid zijn om b.v. twee miljoen te verdienen en dat niet direct op te souperen. Dat doe je niet als er geen goede sfeer is in de vereniging. Er moet een onderling vertrouwen zijn. De keuze van de artiesten was dus niet alleen gebaseerd op het feit of iemand goede producties zou afleveren, maar ook op het feit of die iemand zich in de vereniging op zijn gemak zou voelen. Het Kaaitheaterfestival heeft voorstellingen geproduceerd van kunstenaars die we in Schaamte niet toelieten. De basis én de kracht van de werking was dat iedereen het iedereen gunde.

Victoria

De Greef: Schaamte zou vandaag nóg kunnen. Victoria toen niet, denk ik. (*Dirk beaamt dit met kracht.*) De vrijheid die Victoria kan organiseren is in grote mate gebaseerd op een goede subsidiëring. Precies dat geld geeft hen nu een stuk vrijheid, die er toen niet was.

Pauwels: Eén van onze grootste zorgen is: hoe ga je optimaal om met gemeenschapsgelden? Op dit ogenblik zitten wij in een elan, maar precies dat elan brengt met zich mee dat we ons artistiek en financieel vragen beginnen te stellen. Het is vandaag heel moeilijk om jonge mensen te motiveren om louter vanuit engagement iets te doen. Wij vertrokken vroeger vanuit een 100% engagement, maar die tijd is voorbij. Vandaag is wat telt de manier waarop je met geld omgaat: hoe je het verdeelt, hoe je ermee naar de kunstenaar gaat en wat je daarmee genereert voor het publiek. Hoe laat je

Josse De Pauw, Walter Moens en Hugo De Greef op het Festival van Nancy (1977)

mensen doorgroeien? Dàt is voor ons belangrijk. Wie kunnen we op welk spoor zetten? Op welke manier kunnen we mensen het veld insturen, nadat we hen daartoe voorbereid, ontwikkeld, geïnspireerd hebben?

De Greef: Als er al een gelijkenis is tussen Schaamte en Victoria dan ligt die misschien in de keuze om de functioneringswijze af te stemmen op wat de artiest wil maken. Dat wil zeggen dat je geen organisatie maakt die kaders oplegt aan de artiest, maar dat je kiest voor bepaalde artiesten, die beslissen wat zij willen maken. Je moet je organisatie zo structureren dat het artistieke werk mogelijk wordt. Deze aanpak zie ik ook bij Victoria terug: zij doen niet met elke productie een tournee; niet elk project belandt in hetzelfde circuit; ze werken niet in een stramen van de ene productie na de andere. Elk project heeft zijn eigen leven, beantwoordt aan verschillende consequenties. Zo hebben wij ook in het Kaaitheater de interne organisatie afgestemd op het soort werk waarmee we wilden bezig zijn. Het is een vrijheid om bijvoorbeeld je manier van presenteren deel te laten uitmaken van het werk zelf en je niet de facto afhankelijk te maken van een derde, namelijk de afnemer van het product. Ook de wens om in een eigen omgeving te creëren, vloeide voort uit het werk. De keuze om met Schaamte een eigen gebouw aan te kopen kwam voort uit de behoefte aan een eigen werkplek.

Pauwels: Sommige werkstukken zijn nog zo fragiel dat je ze promotioneel niet kan behandelen als een afgewerkte voorstelling. Daar moet je voorzichtig mee omspringen. Soms moet je de kunstenaar zelf overtuigen, want die denkt meestal dat hij een meesterwerk gemaakt heeft. Hoe realiseer je de juiste context voor elk project? Hoe lang blijf je iemands werk volgen en ondersteunen? Schaamte investeerde in een beperkt aantal kunstenaars en zei: voor die mensen gaan we. Bij Victoria is het het tegenovergestelde: wij zetten iets in gang met mensen en zien dan waar wij of zij